

УДК371.134:811

Юлія Деркач

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДІВ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті висвітлено особливості методів естетичного виховання майбутніх вчителів початкової школи під час вивчення іноземних мов. Виявлено, що естетичне виховання є важливим компонентом професійної підготовленості вчителя початкових класів, у діяльності якого естетична складова займає суттєве місце. Доцільним є взаємозв'язок між методами виховання, особливо важливим під час вивчення іноземних мов. Зміст освіти диференціюється відповідно до профілю навчання. Розвиваються уміння професійно спрямованого використання іноземної мови відповідно до певної галузі знань.

Ключові слова: метод, особливості, естетичне виховання, вчителі початкової школи, іноземні мови.

В статье освещены особенности методов эстетического воспитания будущих учителей начальной школы при изучении иностранных языков. Выявлено, что эстетическое воспитание является важным компонентом профессиональной подготовленности учителя начальных классов, в деятельности которого эстетическая составляющая занимает существенное место. Взаимосвязь между методами воспитания, особенно важна во время изучением иностранных языков. Суть образования дифференцируется в соответствии с профилем обучения. Развиваются умения профессионально направленного использования иностранного языка в соответствии с определенной областью знаний.

Ключевые слова: метод, особенности, эстетическое воспитание, учителя начальной школы, иностранные языки.

The article deals with the particular methods of aesthetic education of future primary school teachers while studying foreign languages. It is revealed that aesthetic education is an important component of professional training of primary school teachers as it plays an essential role in their future job. The relationships between methods of education, particularly important in the study of foreign languages are pointed out. The content of education is differentiated according to the profile of learning. The abilities to professionally directed use of foreign languages in accordance with the specific field of education are developed.

Key words: method, peculiarities, aesthetic education, primary school teachers, foreign language.

Питання естетичного виховання особистості набувають особливого значення в сучасних умовах розвитку суспільства, коли загострюються суспільні суперечності, втрачаються загальнолюдські цінності, життєві ідеали, має місце аморальна поведінка молоді. Особливо важливою є проблема естетичного виховання студентів педагогічних спеціальностей. Належний рівень естетичного виховання у навчально-виховному середовищі педагогічного навчального закладу є важливим компонентом професійної підготовленості вчителя початкових класів, у діяльності якого естетична складова займає суттєве місце.

Активізація міжнародних зв'язків, поява тенденції на взаємопроникнення не тільки мов, але й культур на терени різних держав викликали до життя завдання необхідності формування в студентів міжкультурної компетенції з метою толерантнішого ставлення до іншої ментальності, до іншої культури, тобто вміння організовувати вивчення іноземної мови на тлі розвитку таких гуманних якостей, як взаєморозуміння і терпимість.

Особливої уваги набуває підготовка вчителя до роботи у навчальних закладах, де превалюють самостійна робота учнів, пошукові та дослідницькі методи засвоєння знань, формування умінь і навичок. Традиційні методи навчання, хоча й простіші у застосуванні для педагога, та від учня вони вимагають довготривалої напруги уваги та пам'яті під час виконання значної кількості однотипних і монотонних вправ. При цьому, як правило, відбувається лише первісне ознайомлення учнів із мовною системою, що не гарантує успіхів у мовленні іноземною мовою, навпаки, вимагає подальшої актуалізації набутих знань і здобуття відповідних навичок у процесі їх застосування [4, с. 96]. У сучасних концепціях навчання іноземна мова розглядається як відображення культури відповідного народу – як оволодіння іншомовною культурою і як засвоєння світових духовних цінностей.

Для дієвості методів і прийомів естетичного виховання під час вивчення іноземних мов необхідно використовувати певні засоби, що є надбанням духовної і матеріальної культури. Прийом виховання є складовою методу і визначає шляхи реалізації вимог методів виховання, причому методи і прийоми виховання є своєрідними інструментами в діяльності педагога.

У естетичному вихованні студентів суттєве місце займають методи виховання, їх вибір та поєднання. У педагогічній літературі методам навчання та виховання постійно приділяється значна увага (А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Краєвський, І. Лернер, М. Махмутов, В. Оконь, В. Паламарчук, В. Онищук, А. Хуторський та ін.). Проблема естетичного виховання й естетичної освіти досліджували І. Зязюн, Н. Миропольська, А. Щербо, Д. Джола, Г. Шевченко, В. Бутенко, О. Дем'янчук та ін. Водночас, виявлення особливостей методів естетичного виховання

майбутніх педагогів та методів виховання учнів не була предметом спеціального дослідження і зумовили вибір теми даної статті.

Мета статті – виявлення особливостей методів естетичного виховання майбутніх вчителів початкової школи під час вивчення іноземних мов.

На важливості вивчення іноземних мов наголошував ще К. Ушинський. У праці «Рідне слово» він вказував, що «знання іноземних європейських мов, і особливо сучасних, тільки й може дати ... людині можливість повного, самостійного й не однобічного розвитку, а без цього прямий і широкий шлях науки буде для неї завжди закритий» [6, с. 232]. Мови формують стійку мотивацію до вивчення мов, забезпечують усвідомлення функцій кожної з мов у навчальному процесі і в суспільстві; відображають реальне життя народу, мова якого вивчається, особливості його життєвого досвіду, історії, культури; сприяють формуванню толерантного ставлення до різних народів, розумінню важливості оволодіння іноземною мовою і потреби користуватися нею як засобом спілкування у різних сферах, розвитку в учнів мовних, інтелектуальних і пізнавальних здібностей; формують гуманістичний світогляд, моральні й естетичні переконання, національні та загальнолюдські цінності тощо.

Соціальне замовлення передбачає не тільки формування в тих, хто навчається, необхідних іншомовних навичок та вмінь, але й ознайомлення через мову з культурою країни, її традиціями, історією та сучасністю, що неможливе без висвітлення естетичних ідей певного суспільства на різних етапах його розвитку, матеріального втілення естетичних потреб в архітектурі, живописі, музиці тощо, естетичного судження, характерного для цього соціуму або видатних його представників [2, с. 70]. Вагомим для результативності навчального процесу буде вивчення тем пов'язаних із культурою, мистецтвом, художніми творами, літературою, звичаями, традиціями, тощо. Не слід оминати проблеми етикету та естетичні ідеї. Навчальні теми не варто відокремлювати від реалій повсякденного студентського життя, їх уподобань. Специфіка майбутньої професії та професійні компетентності безперечно створюють основу формування навчального матеріалу.

Формування естетичного смаку засобами іноземної мови передбачає оволодіння знаннями про культуру, історію, естетичні ідеї та ідеали країни, мова якої вивчається; залучення до діалогу культур; усвідомлення студентами суті мовних явищ, іншої системи світогляду, через який сприймається дійсність (естетичне судження); формування особистого ставлення до мови, історії, поглядів, культури, мистецтва, країни, мова котрої вивчається (естетичне почуття, естетичне переживання); порівняння явищ іноземної мови та культури, що вивчаються, з рідною мовою й культурою; набуття навичок самостійної роботи з іншомовними джерелами, виховання потреби та звички до самостійної діяльності з вивчення та удосконалення іноземної мови.

Лінгвокраїнознавчий аспект знаходить своє відображення в цілях та завданнях виховання естетичного смаку особистості засобами іноземної мови, у змісті та прийомах цього процесу.

Загалом, методи виховання – це способи організації спільної діяльності педагогів і тих що вчаться, направленої на взаємний розвиток, вдосконалення особи педагога і формування особи учнів відповідно до цілей виховання. Метод виховання визначається цілями і змістом виховання. Метод виховання визначається як спосіб впливу вихователя на свідомість, волю і поведінку вихованця з метою формування у нього стійких переконань і певних норм поведінки.

Положення про те, що студенту – майбутньому педагогові – естетична вихованість необхідна не лише як особистості, але і як атрибут його професійної діяльності фігурує у багатьох наукових дослідженнях. Водночас, практично не згадується, що у складному процесі естетичного виховання кожен з методів проходить своєрідний спірально-циклічний цикл – методи естетичного виховання не лише пов'язані між собою, не лише пов'язані з методами інших видів виховання, але й трансформуються у ланцюжку: науковець – підвищення кваліфікації викладача вищої школи – використання методу викладачами вищого навчального закладу у вихованні студентів – використання методу студентами у процесі навчання, педагогічної практики і у майбутній професійній діяльності для впливу на учнів.

На нашу думку, ці взаємозв'язки методів виховання, зокрема естетичного, повинні відігравати суттєву роль у естетичному вихованні, забезпечуючи його цілісність і системність. Адже студент педагогічного навчального закладу, засвоюючи певний метод виховання на собі, підсвідомо трансформує його на свою майбутню професійну діяльність. Тут на перше місце виходить функція методу виховання.

Методи і види навчальної діяльності все більше набувають форм, наближених до реальних умов спілкування, широко використовуються творчі, проектні, групові, інтерактивні форми роботи учнів. Зміст освіти диференціюється відповідно до профілю навчання. Розвиваються уміння професійно спрямованого використання іноземної мови відповідно до певної галузі знань. Практикується введення інших курсів, які викладаються іноземною мовою.

Можливе викладання курсів, пов'язаних з орієнтацією на професію: з лінгвокраїнознавством, з дитячою літературою іноземною мовою, з методикою викладання іноземної мови в початковій школі, з перекладом, з використанням комп'ютерних технологій у навчанні іноземних мов тощо. Це зумовлює у студента бажання до вивчення нового матеріалу розширеної тематики, що стосується вивчення іноземної мови та особливостей країни, мова якої вивчається, бажання самостійно розширювати знання з даного предмета, виявлення ініціативи в пошуку цікавої інформації, бажання застосувати набуті знання в повсякденному

житті та при вивченні інших предметів, а також виховують у нього естетичне чуття мови та культури іншої країни, надають йому естетичне задоволення не тільки результатом, але й самим процесом вивчення іноземної мови. Для цього доцільно пропонувати студентам вивчення тем, які безпосередньо стосуються країни, мову якої вони вивчають.

Корисними та популярними серед студентів є зустрічі з носіями мови, участь у практичних семінарах, перегляди фільмів, робота із автентичними текстами тощо.

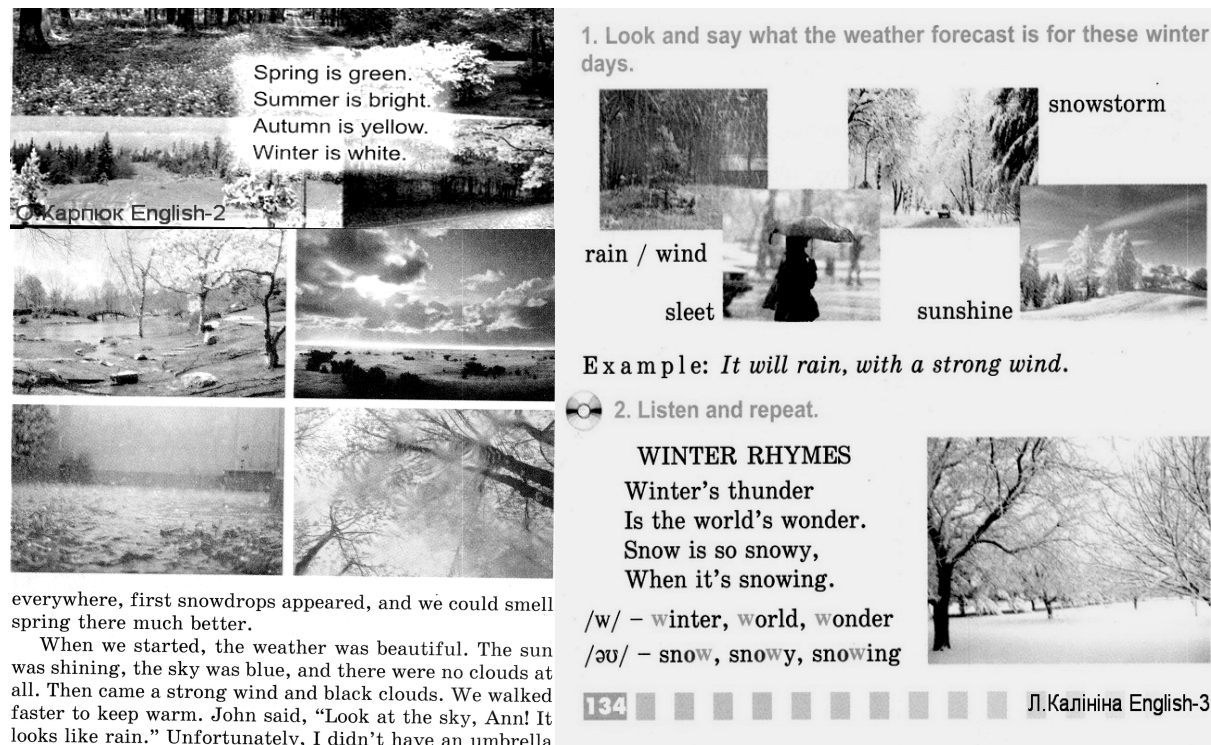
У багатьох початкових закладах використовуються навчально-методичні комплекти зарубіжних видавництв. Так, при вивченні англійської мови часто послуговуються НМК видавництв Longman, OxfordUniversityPress, Headway, CambridgeUniversityPress, MMPublication, Exspress-Publishing, німецької мови – HueberLangenscheidt, Cornelsen, французької – видавництв Didier, HACHETTE-Francaislanguetrangere, CLEinternational, іспанської – Edelsa. З точки зору компетентнісного підходу сучасний підручник повинен виконувати такі функції: інформаційно-пізнавальну, дослідницьку, практичну та самоосвітню. Сучасний підручник також має бути діяльнісно-орієнтованим, адже у ньому відбиваються всі компоненти змісту освіти, які спрямовують учнів на навчально-інформаційну, репродуктивну, творчу, емоційно-ціннісну, оцінну діяльність. Усі знання повинні подаватися відповідно до сучасного рівня розвитку науки, техніки та культури в обсягах, які чітко враховують вікові особливості учнів [3].

Специфічність естетичного виховання студентів педагогічного навчального закладу пов'язана також із необхідністю більш широкого і більш поглибленого вивчення основ естетики і мистецтвознавства, формування широкого художнього кругозору, естетичного світогляду, що є запорукою всебічного розвитку естетичної освіченості та естетичної вихованості майбутнього вчителя.

Майбутній учитель буде транслювати естетичні цінності, в тому числі цінності мистецтва, формувати ціннісні орієнтації, ціннісне ставлення до життя, до людини, до оточуючої дійсності. Сама професія вчителя вимагає від студента педагогічного закладу освіти сформувати в собі естетичну потребу яка є необхідною передумовою створення власного естетичного образу як людини прекрасної [1, с. 143]. Вивчення чинної шкільної програмної документації та шкільних посібників, показало, що естетична й художня сторони відбору матеріалів та розроблення завдань не є пріоритетними для укладачів підручників і посібників. Та й взагалі підручники, програми та посібники швидко застарівають як тематично, так і методично, і не можуть повністю забезпечити навчально-виховний процес необхідним текстовим і тренувальним матеріалом. Тому потрібно дозовано вводити доступні сприйняттю дітей художньо-естетичні коментарі, розширювати той теоретичний «моноліт», на якому тримається нині

мистецтво слова в школі [5].

На наш погляд, існує значний потенціал ілюстративного матеріалу у наявних підручниках, який доцільно використати студентам як в естетичному вихованні учнів під час проходження педагогічної практики та у майбутній роботі (рис. 1).

everywhere, first snowdrops appeared, and we could smell spring there much better.

When we started, the weather was beautiful. The sun was shining, the sky was blue, and there were no clouds at all. Then came a strong wind and black clouds. We walked faster to keep warm. John said, "Look at the sky, Ann! It looks like rain." Unfortunately, I didn't have an umbrella

Рис. 1. Ілюстративний матеріал підручників іноземної мови (Л. Калініна, О. Карпюк)

Використання ілюстративного матеріалу підручників є доступним і ефективним методом естетичного виховання студентів. Цей метод виконує три взаємопов'язані функції: сприяє естетичному вихованню студентів, знайомить їх з підручниками початкової школи та, одночасно готує до естетичного виховання учнів у майбутній професійній діяльності чи в процесі педагогічної практики. Зауважимо, що у підручниках ілюстрації є кольоровими, що підвищує їх естетичний вплив на студентів та учнів. Таким чином, одні і ті ж методи естетичного виховання, як правило, застосовуються викладачами для студентів педагогічних спеціальностей, а потім – студентами у процесі педагогічної практики та у майбутній професійній діяльності. Доцільність тісного взаємозв'язку між цими методами виховання, забезпечення їх наступності, забезпечує неперервність використання одного і того ж методу на різних етапах діяльності науковців, викладачів, вчителів та студентів.

До подальших напрямів дослідження відносимо визначення критеріїв відбору методів естетичного виховання у підготовці вчителя молодших класів загальноосвітніх шкіл.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бані-Ісса Х. М. Д. Естетичне виховання у вищих навчальних закладах України у сучасний період: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Бані-Ісса Халдун Мохамед Джабер. – Луганськ, 2002. – 186 с.
2. Вертегел В. Л. Виховання естетичного смаку в студентів вищих навчальних закладів МВС України засобами іноземних мов: дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Вертегел Вікторія Леонідівна. – Херсон, 2008. – 230 с.
3. Книга вчителя іноземної мови: Довідково-методичне видання / Упоряд. О. Я. Коваленко, І. П. Кудіна. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 240 с
4. Коваленко О. На шляху до демократичної системи освіти / О. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2005. – № 3. – С. 92–99.
5. Миропольська Н. Є. Формування художньої культури учнів загальноосвітньої школи засобами мистецтва слова: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: 13.00.01 – «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Миропольська Н. Є. – К., 2003. – 36 с.
6. Ушинський К. Рідне слово / К. Ушинський // Історія української школи і педагогіки : Хрестоматія / Уклад. : О. О. Любар; За ред.. В. Г. Кременя. – К. : Знання, 2005. – С. 230–237
7. Яремчук Н. Я. Педагогіка: Навчальний посібник / Н. Я. Яремчук. – Львів, 2010. – 199 с.